

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Första Kammaren. N:o 20.

Lördagen den 7 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Malm* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående uppförande af en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan och krigshofrätten med flere institutioner och myndigheter.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående löneroglering för landsstaterna i länen m. m.;

2:o) angående pension åt t. f. fiskeriintendenten A. A. H. Malms änka Esther Johanna Gustafva Malm, född Rosengren;

3:o) angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordägarandel i grufva;

4:o) angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord;

5:o) angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Borrstorp n:o 1 i Kristianstads län;

6:o) angående försäljning af två till förra militiebostället Rosöga n:is 1 och 2 i Södermanlands län hörande lägenheter;

7:o) angående försäljning af tre ägoskiften och två lägenheter, tillhörande förra militiebostället Vätamåsa n:o 1 i Malmöhus län;

8:o) angående pension å allmänna indragningsstaten till förre extra läraren vid navigationsskolan i Stockholm, Christian Sjögren;

9:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt arbetsförmannen vid Karlskrona fästningsbyggnad Peter Johansson;

10:o) angående utbekommande af deposition till säkerhet för fullgörande af stadgade villkor för koncession å järnvägsanläggning från Läckeby till Alsterbro; och

11:o) angående pension åt extra ordinarie kontorsskrifvaren Amalia Beata Wilhelmina Barthelson, född Lindstedt.

Justerades protokollet för den 29 nästlidne månad.

Vid ånyo skedd föredragning af bevillningsutskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda betänkande n:o 14, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition i anledning af tillägg till den å internationell konferens i Brüssel den 5 mars 1902 antagna konventionen angående beskattningen af socker m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Protokollsutdrag härom justerades.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets den 3 och 4 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

---

*Om
införande af
öppen omröst-
ning i Riks-
dagens kamrar.*

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 4 och 6 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af väckta motioner om ändring af 60, 65 och 75 §§ riksdagsordningen.

Uti två särskilda, inom Andra Kammaren väckta och till konstitutionsutskottet hänvisade motioner, n:is 213 och 226, hade dels herr *E. Räf*, dels ock herrar *Karl Staaff*, *Th. af Callerholm*, *Ernst Beckman*, *K. G. Karlsson*, *Johan Ericsson*, *G. Jansson*, *Victor Moll*, *Jakob Pettersson*, *Fridtjuv Berg*, *Joh. Ström*, *Aug. Henricson*, *S. H. Kvarnzelius*, *J. Bromée*, *Karl Starbäck*, *Ad. Wiklund* och *Jacob T. Larsson* hemställt, att Riksdagen måtte såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen:

§ 60.

När ärendet — — därom tillåtas. Omröstningen skall ske öppet och medelst namnupprop. Befinnas i mål, där blott enkel

pluralitet erfordras, de afgifna rösterna lika delade, nedlägga talmannen i en därtill afsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika samt hvar för sig slutna och hoprullade, och afgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en af kammarens ledamöter på anmodan af talmannen ur rösturnan upptager.

*Om
införande af
öppen omröst-
ning i Riks-
dagens kamrar.*

(Forts.)

§ 65.

När i fråga — — Riksdagens beslut. Om vid sammanräkningen af de afgifna rösterna dessa befinnas lika delade, nedlägga Andra Kammarens talman i en därtill afsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika samt hvar för sig slutna och hoprullade, och afgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en af Andra Kammarens ledamöter på anmodan af talmannen ur rösturnan upptager.

§ 75.

Vid alla val, hvilka alltid skola ske med slutna sedlar, iakttagas — — — erfordras.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att Riksdagen måtte, med anledning af förevarande motioner, antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande

Förslag

till ändrad lydelse af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

§ 60.

När ärende skall slutligen afgöras, böra därtill hörande handlingar uppläsas, så framt någon kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, däri öfverläggning ägt rum, till slutligt afgörande företagas, förr än kammaren på talmannens hemställan förklarar öfverläggningen slutad; börande därefter proposition framställas. Kan fråga blifva föremål för bifall eller afslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras med

§ 60.

När ärende skall slutligen afgöras, böra därtill hörande handlingar uppläsas, så framt någon kammarens ledamot sådant äskar. Ej må något mål, däri öfverläggning ägt rum, till slutligt afgörande företagas, förr än kammaren på talmannens hemställan förklarar öfverläggningen slutad; börande därefter proposition framställas. Kan fråga blifva föremål för bifall eller afslag, bör talmans första proposition lyda på bifall. Om denna besvaras

Om
införande af
öppen omröst-
ning i Riks-
dagenskamrar.
(Forts.)

(Nuvarande lydelse:)

nej, och anmärkningar i saken blifvit under öfverläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang afgöras, bör särskild proposition å hvardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskrifven. — Proposition skall alltid endast med ja eller nej besvaras, och talmannen tillkännagifve sin uppfattning af det svar, som lämnats, hvarvid skall bero, så vida ej votering begäres, hvilken då ej må vägras; en hvar i öfrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må försöka att beslutet genom ny öfverläggning upprifva. — Då voterats skall, bör voteringsproposition jämte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen strax därefter verkställas; men ej må proposition göras, om votering skall äga rum, ej heller någon omröstning därom tillåtas.

Omröstning skall alltid ske med tryckta och omärkta, enkla, slutna och hoprullade sedlar, och bör, till undvikande af lika röstetal för ja och nej, i mål, där blott enkel pluralitet erfodras, talmannen vid hvarje omröstning före sedlarnas uppräknings en bland dem uttaga och genast förseglad aflägga. Om vid sammanräkandet af de öfriga sedlarna rösterne befinnas lika delade, skall den förseglade sedeln öppnas och afgöra beslutet. Är pluralitet redan vunnin, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

(Föreslagen lydelse:)

med nej, och anmärkningar i saken blifvit under öfverläggningen gjorda, bör den följande propositionen i enlighet med dem uppställas. Innefattar ett förslag flera delar, som ej lämpligen kunna i ett sammanhang afgöras, bör särskild proposition å hvardera delen framställas i enahanda ordning, som nu är föreskrifven. — Proposition skall alltid endast med ja eller nej besvaras, och talmannen tillkännagifve sin uppfattning af det svar, som lämnats, hvarvid skall bero, så vida ej votering begäres, hvilken då ej må vägras; en hvar i öfrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas. Ingen må försöka att beslutet genom ny öfverläggning upprifva. — Då voterats skall, bör voteringsproposition jämte tydlig kontraposition genast författas, justeras och anslås, samt omröstningen strax därefter verkställas; men ej må proposition göras, om votering skall äga rum, ej heller någon omröstning därom tillåtas. Omröstningen skall ske öppet och medelst namnupprop. Befinnas i mål, där blott enkel pluralitet erfodras, de afgifna rösterna lika delade, nedlägga talmannen i en därtill afsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika samt hvar för sig slutna och hoprullade, och afgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en af kammarns ledamöter på anmodan af talmannen ur rösturnan upptager.

(Nuvärande lydelse:)

§ 65.

När, i fråga om statsutgifter eller bevillning, eller om reglementariska föreskrifter för riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, eller om riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjämkade, skola bägge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som därvid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. *För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kammarne afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfriga sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnit, bör den af lagda sedeln uppbruten genast förstöras.*

§ 75.

Vid alla val iakttages, att namnsedlarne, så framt de skola blifva gällande, böra vara enkla, slutna, hoprullade, omärkta och fria så väl från all tvetydighet i anseende till personernas namn, som från oriktighet i anseende till deras antal. Mellan personer, som vid val undfått lika antal röster, skiljes genom lottning, när så erfordras.

(Föreslagen lydelse:)

§ 65.

När i fråga om statsutgifter eller bevillning, eller om reglementariska föreskrifter för riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller om ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken, eller om riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjämkade, skola bägge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som därvid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. *Om vid sammanräkningen af de afgifna rösterna dessa befinnas lika delade, nedlägga Andra Kammarne talman i en därtill afsedd rösturn en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika samt hvar för sig slutna och hoprullade, och afgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en af Andra Kammarne ledamöter på anmodan af talmannen ur rösturnan upptager.*

§ 75.

Alla val skola ske med slutna sedlar, och iakttages därvid, att namnsedlarne, så framt de skola blifva gällande, böra vara enkla, hoprullade, omärkta och fria såväl från all tvetydighet i anseende till personens namn, som från oriktighet i anseende till deras antal. Mellan personer, som vid val undfått lika antal röster, skiljes genom lottning, när så erfordras.

*Om
införande af
öppen omröstning i Riksdagens kamrar.*

(Forts.)

Om införande af Sève, Östberg, Clason, Sjöholm, Nyström, Strömberg, von Mentzer och öppen omröstning i Riksdagens kamrar. von Geijer, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att ifrågasättande motioner icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

(Forts.)

Herr Blomberg: Såsom det framgår utaf det nu föredragna betänkanudet, har jag jämte åtta andra ledamöter i utskottet reserverat mig mot utskottets hemställan, och tillåter jag mig därför att i korthet angifva de grunder, som ha föranlett oss att motsätta oss det grundlagsändringsförslag, som utskottet förordat.

Jag vill med afseende härpå erinra, att detta förslag, som nu för adertonde gången föreligger till behandling i Riksdagen, icke kan, såvidt oss synes, på något sätt anses uppbyggt af någon allmän mening. Ej heller har det på något sätt påvisats, att det förefinnes något behof af den föreslagna ändringen. Då samma förslag förut förelegat, har det oafslåteligen afstyrkts af konstitutionsutskottet. Det har lika konsekvent afslagits af Första Kammaren, och Andra Kammaren har visserligen de flesta gånger bifallit en framställning af samma innebörd som utskottets nu framlagda förslags, men Andra Kammaren har också vid flere tillfällen intagit en motsatt ståndpunkt; och det är att märka, att när förslaget senast var före, nämligen förliden riksdag, afslogs det af båda kamrarna. Ej heller torde man kunna hämta något stöd för en väsentligen ändrad uppfattning därutinnan, att man i år icke nöjt sig med att förslaget framställdes af en motionär — densamme, som vid föregående års Riksdag väckte förslaget och i år gjorde det omedelbart vid Riksdagens början — utan att man funnit nödigt att i en ett par veckor senare ingifven motion frambara ordagrannat samma förslag, som redan förut var underställt Riksdagens pröfning, men förstärkt på det sätt, att nu representanten för Tveta härad erhöi till hjälpare Andra Kammarens största partis fulltaliga förtroenderåd. Jag tror emellertid, som sagdt, att ej heller detta kan innebära något stöd för, att åtrån efter förändringen skulle vara särdeles stor och allmän. Slutligen påpekar jag, att det svårigen kan sägas och näppeligen ens sägas, att den nuvarande anordningen på något sätt visat sig olämplig och otillfredsställande; och med allt detta sammanlagdt vågar jag påstå, att den föreslagna ändringen alls icke kan sägas vara af behofvet påkallad, — ingalunda kan påstås vara högst nödig.

Men, säger man, den är oskadlig och den är möjligen nyttig, Då man så kommer till argumentationen, erkänner man med afseende på det förra, att man visserligen kan hafva sina bekymmer för att det, om omröstningen ändras från slutet till öppen, icke skall gå lika bra i praktiskt afseende framdeles som hittills, att därigenom möjligen skulle vållas tidsutdräkt. Och mot denna betänklighet har man icke någon starkare erinring att göra än att det icke ärsäkert, att det nya systemet skall i praktiken blifva sämre än det gamla.

Jag betonar, att denna svaga argumentation anföres till stöd för en grundlagsändring, och att man sålunda söker göra gällande, att ändringen åtminstone icke behöfver medföra verkligt men för riksdagsarbetet.

*Ou
införande af
öppen omröst-
ning i Riks-
dagens kamrar.*

(Forts.)

Jag vågar däremot för min del göra gällande, att all sannolikhet talar för och all erfarenhet från de länder, där öppen omröstning tillämpas, vitsordar, att omröstningarna icke kunna ske med samma ringa tidsutdräkt som nu hos oss, om man inför öppen votering. Det lär väl ingen tro, att, om öppen votering införes, votering icke skall komma att begäras i många flera fall än nu. Det skulle blifva en åtrå för många personer att, äfven om omröstningens utgång kan anses alldeles otvifvelaktig, få dem utpekade, som tillhöra majoriteten eller att få mönstra sina egna anhängare, låt vara att dessa icke äro så många, och se till att dessa verkligen troget följa partifanan. Man kan därför med lugn säga, att förändringen nog lär komma att vålla ökad tidsutdräkt redan med afseende på själfva omröstningarne.

Det kommer emellertid en sak till. Med den öppna röstningens införande torde vi komma att glida öfver till de många tal och den mångordighet, som äro utmärkande för en hel del främmande representationer, där man icke talar blott, då detta behöfves för en frågas utredning, utan där man yttrar sig för att riktigt få exponera sig själf och sin egen mening. Onödigt långvariga debatter med tröttande omsägningar, se där det oundvikliga resultatet af de åtrådda öppna omröstningarne.

De skäl, som emellertid egentligen anföras, då man icke har några praktiska skäl, äro de teoretiska eller, rättare sagdt, de etiska. Man säger, att riksdagsmannavärfvet är ett offentligt värf, och därför skall det utöfvas i allo under offentlighet. Och härmed skulle följa kraf på öppen omröstning. Detta är nu en något egendomlig slutsats, som egentligen är dragen ifrån användandet af uttrycket »offentliga värf», som icke precis innebär detsamma som offentlighet i själfva förhandlingarne. Men för öfrigt, påståendet är icke sant! Riksdagsarbetet, ehuru det är ett utförande af ett offentligt värf, fördelar sig i åtskilliga faser, af hvilka de allra väsentligaste ligga utanför den offentlighet, hvarom motionärerna och utskottet tala. Det arbete, som utföres inom utskotten med ärendenas förberedande, är väl också ett riksdagsmannens värf, som man utför i denna sin offentliga egenskap, men ingen lär väl vilja, att detta också skall läggas under offentligheten, och ingen lär förneka, att det utföres lika bra, ehuru så icke är fallet. Men, menar man, öppen omröstning är nödvändig därför, att väljarna skola hafva tillfälle att kunna kontrollera representanterna och att representanten å sin sida skall blifva i tillfälle att fullständigt ge sina väljare besked om sina åsikter och sina åtgöranden i egenskap af riksdagsman. Härmed kommer jag tillbaka till det praktiska spörsmål, som jag förut omnämnde, nämligen tidsutdräkten. Och hvad tro herrarne att följden blir?

*Om
inforande af
öppen omröst-
ning i Riks-
dagens kamrar.*

(Forts.)

Jo, alla de, som äro särskildt angelägna att genom besluten i de olika frågorna liksom förvärfva sig sina valmans förtroende, som eljest kunde svikta, alla dessa komma att känna det som en oafvislig nödvändighet att yttra sig i alla frågor, där de på något sätt kunna tänka sig, att deras valmän äro särskildt känsliga för ärendet. Jag upprepar, att detta kommer att välla en ofantlig tillökning i diskussionen, icke för att på något sätt gifva den ett verkligen rikare innehåll, men däremot en stor tillsats af anföranden, som icke skulle ha behöfts för frågans klargörande.

I detta sammanhang vill jag för öfrigt framhålla en betydande praktisk olägenhet utaf den öppna voterings införande hos oss, som är en följd af vår gemensamma votering. Detta är en institution, som är en egendomlighet för oss, och man bör lätt kunna inse, att den icke väl lämpar sig för den nu förordade metoden för voterings utförande. Vi skola komma ihåg, att den gemensamma voteringen skall företagas utan föregående öfverläggning och att sålunda personerna nödgas att rösta öfver de därvid föreliggande förslagen, utan att tillfälle erbjudes dem att angifva de skäl, hvarför de rösta för det ena eller det andra förslaget. Därför kan lätteligen inträffa, att det uppstår en, låt vara skenbar, motsägelse mellan personens votering i frågans föregående stadium i kammaren och hans röstning vid den gemensamma voterings. För det första är det möjligt, att förhållandena i väsentlig mån ändrats från den dag, voterings skedde i de särskilda kamrarna, till den dag, då den gemensamma voterings skall företagas, och att ändradt votum af de nya eller numera kända förhållandena påkallas. Men det stannar icke vid detta förhållande. Det kan ock hända, att frågan i sitt föregående stadium ställt sig alldeles olika uti de skilda kamrarna, så att uti ena kammaren omröstningen gällde två särskilda förslag, under det att i medkammaren dessa förslag aldrig voro föremål för förhandling och omröstning, utan voterings skedde om helt andra yrkanden. Men under sådana förhållanden blir det vid den gemensamma voterings icke en votering af samma natur som den föregående i Första eller Andra Kammaren, utan det blir en votering om båda kamrarnas särskilda beslut. Därigenom kommer naturligtvis, då ingen förklaring af den ändrade ställningen kan afgifvas och protokollföras, såsom en alldeles gifven följd, att en person, som vill rösta samvetsgrannt, skenbart kommer att framstå, som om han icke vore hållfast i sina voterings. I stället för att bringa klarhet öfver representantens sätt att sköta sig kommer sålunda den öppna voterings lätt att framställa honom i en skef dager.

Jag skall nu i ett annat afseende pröfva detta etiska skäl, som otvifvelaktigt anses vara det förnämsta, det skälet nämligen, att den öppna omröstningen skulle vara den naturligaste och mest manliga. Den skulle utgöra en skola för uppfostran af verkligt manliga politiska karaktärer. Jag skall med afseende på detta endast upprepa, hvad som förut under gångna år af konstitutionsutskottet

uttalats, och det är det, att, när riksdagsmän väljas, meningen väl är, att personer skola utses, som redan äro pröfvade som mogna och erfarna män, och icke ungdomar, hvilka behöfva genomgå en dylik sträng uppfostringsanstalt. Jag kan alls icke gifva något berättigande åt det uttalande, som gjorts af motionärerna och som finnes upprepadt i betänkandet, nämligen »att den slutna omröstningen ingalunda lämnar någon säker garanti för, att representanterna vid frågornas afgörande alltid fatta sina beslut med hänsyn till hvad det allmännas bästa kräfver». Jag kan icke gifva min anslutning till detta uttalande, för så vidt det är riktadt mot den slutna omröstningen, ty det lär med precis samma skäl kunna sägas om hvilket omröstningssätt som helst, att omröstningssättet icke innebär någon garanti för, att representanten vid frågans afgörande fattar sitt beslut med hänsyn till hvad det allmännas kraf bjuder.

Med hänsyn till hvad utskottet förut anför, att valkretsen bör hafva tillfälle att så noga som möjligt kunna kontrollera »sin» representant — han är dock svenska folkets representant, så snart han är vald — lär det snarare gestalta sig på motsatt sätt. Ty då lär det allt hända, att den öppna omröstningen blir en mycket stark frestelse för representanten att lämna det allmännas bästa å sido för att tillgodose den speciella ortens eller den af hans valmän företrädda speciella riktningens intressen. Jag tror sålunda, att denna erinran kan med större skäl riktas mot den öppna omröstningen än mot den slutna. Det gäller också nästkommande punkt i utskottets motivering.

Dessa äro de hufvudsakliga grunder, hvarför jag och de öfriga reservanterna hafva motsatt oss den föreslagna förändringen. För resten betonar jag ännu en gång, att man icke på något sätt kunnat uppvisa, att det system, som hos oss från gamla tider tillämpats, icke fungerat på ett synnerligen lämpligt sätt, eller att det på något vis verkat menligt på karaktären hos våra folkrepresentanter, en karaktär, som, det vågar jag påstå, öfver hufvud taget består profvet på ett mycket vackert sätt, om den jämföres med de folkrepresentanters politiska karaktärer, som utbildats under sträng kontroll från väljarnas sida och med öppna voteringar.

Jag anhåller om bifall till reservationen och yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Berger: Det synes mig ligga i sakens natur, att riksdagsmannauppdraget, som ju är ett offentligt uppdrag, bör, såvidt möjligt är, fullgöras under fullständig offentlighet, såvida icke några viktiga skäl göra detta ur andra synpunkter olämpligt. Ur principiell synpunkt är sålunda den öppna omröstningen att föredraga framför den slutna. Också gäller för representationerna icke blott i våra grannländer Norge och Danmark, utan äfven i de stora kulturländerna Tyskland, Frankrike, England, Österrike; Ungarn, Italien

Om
införande af
öppen omröstning
i Riksdagens kamrar.

(Forts.)

*Om
införande af
öppen omröst-
ning i Riks-
dagens kamrar.*

(Forts.)

och flera andraländer, att omröstningen är öppen; men vi ha i vår riksdag ännu kvar den slutna omröstningen.

Det hufvudsakliga skälet för denna anordning med slutna omröstning lär vara det, att man befarar, att om omröstningen vore öppen, skulle åtskilliga riksdagsmän i vissa fall komma att rösta icke enligt sin egen, utan enligt andras öfvertygelse, detta i följd af påtryckning ifrån partivänner och från tidningspressen och särskildt af hänsyn till valmännen. Det är utan tvifvel dessa farhågor, som framkallat det sega motstånd, som den nu ifrågavarande reformen rönt i Riksdagen.

Beträffande dessa farhågor, skulle jag till en början vilja säga, att de äro icke så litet öfverdrifna. Blir här öppen omröstning i Riksdagen, så få nog valmännen vänja sig af med att fordra, att deras riksdagsman skall tänka lika med dem i alla möjliga frågor, och riksdagsmannen å sin sida skall nog göra den erfarenheten, att det icke är så förskräckligt farligt, utan går väl för sig att vara själfständig äfven öppet, och att han icke riskerar att icke väljas om, äfven om han i en eller annan fråga röstar emot sina väljares åsikter. Emellertid medger jag, att de nämnda farhågorna icke äro alldeles ogrundade och att sålunda här finnes ett skäl för den slutna omröstningen. Men detta skäl är icke för mig ett tillräckligt skäl för den slutna omröstningen, utan det förhåller sig så, att den slutna omröstningen äfven medför vissa olägenheter, och dessa olägenheter äro enligt min tanke större än fördelarna. Idén med den slutna omröstningen är ju den, att en icke fullt själfständig eller något räddhågad riksdagsman skall kunna i hemlighet rösta enligt sin öfvertygelse. Antag t. ex., att här föreligger ett förslag om spannmålstullarnas afskaffande! En riksdagsman, som varit en pålitlig tullskyddsvän, har efter ingående studier i ämnet kommit på andra tankar, och han är nu sinnad att rösta för spannmålstullarnas afskaffande. Emellertid drager han sig för att stöta sig med sitt parti, och han skulle icke våga, om omröstningen vore öppen, rösta för dessa tullars afskaffande. Hans räddning är då den slutna omröstningen, som garderar honom mot obehag och efterräkningar från partivännernas sida. Men, märk väl, en riksdagsman, som ställt sig i en sådan där situation, måste låtsas och låta andra tro, att han röstat på ett annat sätt än han gjort. Han måste hyckla en mening, som han icke har, och så snart man vid politiska samtal med honom tangerar någon af hans ömma punkter, måste han tiga eller tala osanning eller tala tvetydigt. Hvilken af dessa metoder han väljer, är ungefär lika illa. Jag tror därför, att man skall finna, att den slutna omröstningen har två sidor. Den kan vara ett skydd mot påtryckning från partivänner, men den är också å andra sidan ägnad att skapa och underhålla oärlighet i det politiska lifvet.

Då man nu väger dessa skäl för och emot den slutna omröstningen mot hvarandra, bör man icke förgäta valmännens berättigade intresse att få veta, hvar de ha sin riksdagsman och hvilka grundsatser han

följer vid riksdagsmannaskapets utöfning. Den slutna omröstningen har till följd, att valmännen gå i mistning af denna sin rätt. Det måste ju anses, att valmännen hafva ett befogadt intresse i detta afseende, ty valmännen, som gifvit riksdagsmannen mandatet, böra tydligen hafva tillfälle att få erfara, hur han fullgör detsamma, för att sedan kunna efter säkra grunder pröfva, om de vilja välja om honom eller icke. Enligt min mening utgör detta valmännens berättigade intresse gent emot riksdagsmannen ett afgörande skäl för den öppna omröstningen, och man kan icke afvisa det skälet med att bara säga, att valmännen skola välja till riksdagsman en person, som de hafva förtroende för. Detta låter visserligen mycket vackert, men det är och måste under nuvarande förhållanden vara så, att valmännen anförtro riksdagsmandatet åt en person, som har deras förtroende, och hvars åsikter och politiska åskådning i allmänhet de gilla.

Utskottets ärade ordförande har gjort några speciella anmärkningar mot utskottets förslag. Han sade, att den öppna omröstningen skulle komma att förlänga debatterna, och att det skulle inträffa ofta nog, att omröstning begärdes endast därför, att man ville konstatera, hur den ene eller den andre röstade. Det är nu svårt att på förhand döma säkert om dessa invändningar, men i allt fall äro enligt min tanke dessa synpunkter af ganska underordnad betydelse, och mot berörda eventuella nackdelar får man väl ändå sätta den gifna fördelen af den öppna omröstningen, att en öppen omröstning går fortare än en sluten.

Utskottets ärade ordförande anförde vidare som en olägenhet hos den öppna omröstningen, att om i ärenden, som äro föremål för gemensam votering, en riksdagsman vill rösta på ett annat sätt i den gemensamma voteringen än han röstat vid den särskilda voteringen, så är han betagen den naturliga rätten att få gifva skäl härför. En sådan ändring af ståndpunkt i dylika frågor är ju ganska vanlig för närvarande och kommer nog att bli vanlig, äfven om omröstningen blir öppen. Men jag kan icke tro, att riksdagsmännen i regel skola komma att känna något behof, trots att deras vota äro offentliga, att offentligen motivera sina nya ståndpunkter. Skulle i något undantagsfall ett sådant behof af någon anledning yppas, skall riksdagsmannen nog kunna finna någon lämplig form för ett tillkännagifvande.

På grund af hvad jag anført anser jag, att öfvervägande skäl tala för den öppna omröstningen. Denna är en naturlig röstning, den slutna är en konstlad. Jag skulle vilja tillägga, att i mitt tycke ligger det något rent af förödmjukande i den slutna omröstningen, om man tänker på det hufvudmotiv, som ligger till grund för densamma. Vi äro så vana vid den slutna omröstningen, att vi icke mycket reflektera öfver, hvad densamma i själfva verket innebär. Men för att tala med 1907 års konstitutionsutskott, bör ju den slutna omröstningen bibehållas därför, att den i vida högre grad än den öppna gör »det möjligt för en representant att, oberoende af hvarje påtryckning, som i mera grannliga och ömtåliga frågor kunde tänkas in-

*Om
införande af
öppen omröst-
ning i Riks-
dagens kamrar.*

(Forts.)

Om
införande af
öppen omröst-
ning i Riks-
dagens kamrar.

(Forts.)

verka på en i allmänhet själfständig man, fatta sitt beslut endast på grund af egen öfvertygelse». Det vill säga med andra ord: den slutna omröstningen skall bibehållas därför, att mera osjälfständiga riksdagsmän skola ha tillfälle att i smyg göra sin plikt, eftersom de anses icke våga göra sin plikt öppet. Jag finner en lagstiftning, som är grundad på ett sådant motiv, vara motbjudande, och jag yrkar bifall till utskottets föreliggande förslag.

Herr Fahlbeck: Genomläser man detta utskottsbetänkande och granskar de skäl, som där anföras, blir intrycket, att de äro ganska magra. Den siste ärade talaren kom delvis med andra skäl, hvilkas vikt och värde jag ingalunda underskattar. Denna sak liksom de flesta har två sidor, och det kan talas både för och emot densamma.

Frågar man sig emellertid efter det egentliga motivet till detta förslag om öppen omröstning, så är det i korthet, att *representanterna skola komma under valmännens omedelbara kontroll*. Detta säges ganska uttryckligt i herr Räfs motion på sid. 2 i utskottets utlåtande, där det heter: »Både han», representanten, »och hans valmän böra äga material till bevis för, att hans ord och handlingar öfverensstämma med det intresse eller parti, som valt honom», och ungefär det-samma säges i den andra motionen, samma utlåtande sid. 7, där orden lyda: »en valman, som själf vet hvad han vill och hvad han önskar af sin representant, må få tillfälle att erfara, huruvida den valde också uppfyller dessa hans önskingar eller ej.»

Alltså, att bringa representanterna under valmännens kontroll, det är det egentliga syftet med dessa motioner.

Men hvad innebär det?

För att förstå den saken rätt får man icke nöja sig med skäl och motskäl, hämtade från praktiken i andra länder; nej, man bör enligt min mening se saken historiskt och ur utvecklingssynpunkt.

Det var nämligen så, när först en representation uppkom i Europa och riksdagar började bildas, att dess medlemmar icke voro representanter i modern mening, utan blott ombud eller mandatarier. Antingen de hade en skrifven fullmakt eller icke, som bestämde deras vota, ansågo de sig bundna af sina valmäns åsikter; att gå därifrån menade de sig i allmänhet icke äga rätt till. Äfven i den svenska Riksdagens historia har man intressanta, ja, ytterst intressanta bevis på, huru från en sådan utgångspunkt utvecklingen så småningom förde till representantskapet i modern mening. Vi erinra oss, hur prästeståndet år 1614, då Gustaf Adolf framlade förslag till ny rättegångsordning, förklarade, att det icke ansåg sig kunna gifva svar på den kungl. propositionen, förrän ståndet tillsport sina hemmavarande valmän om, hvad desse menade i saken. Konungen svarade, att den fullmakt, prästerna hade, gjorde dem till verkliga representanter, och att de icke behöfde fråga sina valmän till råds. Sedermera kom, såsom bekant, saken åter före år 1743, då den ledde till ganska stormiga uppträden här i Stockholm. Härvarande borgerskap ville

nämligen, att dess representanter skulle rösta såsom de, valmännen, önskade, och att riksdagsmännen skulle vara bundna af hvad väljarne ansåge vara rätt och rimligt. Det var den s. k. principalatstriden, hvilken emellertid aflopp så, att den moderna representanttanken segrade öfver det gamla mandatarskapet. Redan tidigt bröt således i vårt land den uppfattning igenom, som blef den moderna konstitutionella teoriens, nämligen att representanten var i denna sin egenskap icke bunden af sina väljares fullmakt eller af ett s. k. imperativt mandat utan skulle efter bästa öfvertygelse representera icke blott sin egen krets och sitt eget stånd, utan hela landet och det allmänna. Denna åskådning har fått sitt uttryck i samtliga moderna författningar, kan man säga, och särskildt i vår riksdagsordning, i hvars första paragraf det heter, att en riksdagsman under utöfning af sitt värf icke är bunden af andra föreskrifter än grundlagarna.

Detta är således frågans utveckling tills dato. Man har öfvergått från det imperativa mandatet till det fria representantskapet. Men det kan icke förnekas, att utvecklingen nu synes vända om och vilja gå tillbaka till det ursprungliga. Detta sammanhänger med den demokratiska utvecklingen i nutiden. Denna synes sträfva tillbaka till samma uppfattning af representantskapet, som våra förfäder hade, när en riksdag först kom till stånd. Man märker det öfverallt. Och etapperna på denna nya utvecklingsväg äro: den officiella kandidaturen, den öppna voteringen och sist det imperativa mandatet. Vi äro redan hunna ett godt stycke på den vägen. Den officiella kandidaturen är, kan man påstå, allmän icke blott utomlands utan snart äfven här; åtminstone håller den på att gå in i våra politiska vanor. Jag anser icke heller, att den är någonting, mot hvilket man behöfver ställa sig afvisande. Den innebär ingenting annat, än att väljarne få en redogörelse för kandidatens allmänna ståndpunkt. Han är därmed icke bunden i det speciella fallet, åtminstone icke i regel, hvadan den officiella kandidaturen mycket väl låter förena sig med det moderna begreppet af representantskapet. Hur det skulle gå, om vi införde den öppna omröstningen, är åter lätt att säga. Enligt min uppfattning är den ännu ett steg och ett mycket stort sådant på vägen mot det imperativa mandatet. Väljarne bli därigenom i tillfälle att mera än hittills kontrollera sin riksdagsman och därigenom binda hans åsikter. Ty jag kan icke dela den optimism, som den siste ärade talaren hyste, då han menade, att väljarne nog skulle framdeles vänja sig vid att med jämnmod se, att deras riksdagsman röstade emot deras egen mening. Jag är tvärtom öfvertygad, att de i ett dylikt fall skulle gifva honom concilium abeundi i en mycket tydlig form. Vi skulle på den vägen ganska hastigt gå öfver till det imperativa mandatet.

Nu kan man fråga: är då det imperativa mandatet så farligt.

Ja, jag hyser för min del mycket stora betänkligheter däremot. Det är visserligen sant, att det stämmer öfverens med de önskingar, som nu i allmänhet hysas. Men det är uppenbart, att detta leder till,

*Om
införande af
öppen omröst-
ning i Riksdagens
kamrar.*
(Forts.)

Om
införande af
öppen omröst-
ning i Riks-
dagens kamrar.

(Forts.)

att valmännen få mera inflytande på representationen än de hittills haft. Valmännens kontroll öfver representationen växer, men däri-genom sjunker representationen själf. Man kan också befara, att med ett långt drivvet partiväsen det i själfva verket blir partierna utanför Riksdagen, som komma att bestämma, hur det i Riksdagen skall voteras. I Förenta staterna har det redan gått så, och det kan väl icke vara en lyckosam utveckling.

Detta gör, att jag för min del står mycket tveksam gentemot före-varande utveckling, om jag än har klart för mig, att vi befinna oss midt uti densamma, och att det således är möjligt, att också vi en gång komma därhän, ty den enskildes önsknings betyda jämfö-relsevis litet emot de stora folkrörelser, hvarom här är fråga.

För närvarande finner jag dock icke något skäl, hvarför man skulle skynda denna utveckling i förväg, allra helst som vi vänta att snart få en helt ny representation. Det kan vara tids nog, att då taga upp frågan och tillse, huruvida det steg mot det imperativa man-datet, som den öppna omröstningen utgör, då bör tagas.

För närvarande anser jag icke något sådant skäl föreligga, och därför yrkar jag, herr talman, afslag på utskottets hemställan och bi-fall till reservationen.

Herr Benedicks: Gent emot den ärade representanten på kalmarbänken vågar jag framhålla, att det här icke så mycket gäller motsatsen mellan offentlighet och icke offentlighet, utan att det framför allt här är fråga om motsatsen mellan *frihet* och *tvång*.

Hvad det af honom nämnda exemplet angår, så tror jag, att det möjligen kan vara ungefärligen sant, för så vidt man däri skulle sätta in ordet »majs» i stället för ordet »råg». Meningarna i dylika frå-gor äro ju för öfrigt olika bland de olika partierna.

Denna fråga är, mina herrar, ännu äldre än hvad den siste ärade talaren anförde, som dock för fullständighetens skull bort framhålla, att redan kejsar Trajanus täcktes mottaga senatens tacksamhet för införandet af sluten omröstning.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 4 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om ändring af 37 och 39 §§ regeringsformen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 220, hade herr *Bror Petré*n hemställt, att följande förslag till ändrad lydelse af §§ 37 och 39 regeringsformen måtte af Riksdagen antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

*Ifrågasatt
upphäfvande
af Konungens
rätt att utdela
adelskap.*

§ 37.

Riddarhusordningen, som fastställes af Konungen samt ridderskapet och adeln gemensamt, bestämmer, huru ridderskapet och adeln må sammanträda för att om sina gemensamma angelägenheter besluta.

§ 39.

Vill Konungen utom Sverige och Norge resa, meddele han statsrådet in pleno denna sin föresats och inhämta dess tankar däröfver, på sätt 9 § omtalar. Besluter Konungen därefter sådan resa och den verkställer, befatte sig ej med rikets styrelse eller utöfve den konungsliga makten, så länge han utom sina riken vistas, utan föres riksstyrelsen under Konungens frånvaro, i hans namn, af den till tronföljden närmast berättigade prins, om han uppnått den ålder, som i 41 § sägs. Han styre såsom regent med all konungslig makt och myndighet, enligt denna regeringsform; dock må han ej riddarvärdighet utdela; äfvensom alla lediga förtroendesysslor endast tills vidare kunna förvaltas af dem, som regenten därtill förordnar.

Finnes ej till tronföljden berättigad prins, eller har den därtill närmast berättigade ej uppnått den i 41 § för myndighet stadgade ålder, eller är han af sjukdom eller af vilstande utom Sverige och Norge hindrad att riksstyrelsen öfvertaga, före statsrådet styrelsen med samma makt som regent.

Huru förhållas skall, därest Konungen längre tid än tolf månader ur riket blifver, därom varder i 91 § stadgad.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Reservation hade afgifvits af herr *af Callerholm*, med hvilken instämt herrar *Berger*, *Beckman*, friherre *Bonde*, *von Schéele* och *Eriksson* i Lindehult och som ansett, att utskottet bort, i likhet med 1904 års konstitutionsutskott och på af utskottet då anförda skäl, hemställa, att Riksdagen, med bifall till ifrågavarande motion, måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande

*Ifrågasatt
upphäfvande
af Konungens
rätt att udelata
adelskap.
(Forts.)*

Förslag

till ändrad lydelse af §§ 37 och 39 regeringsformen.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

§ 37.

Konungen äger att i adeligt stånd upphöja män, som, genom trohet, tapperhet och dygd, lärdom och nitiska tjänster, gjort sig af Konungen och riket synnerligen förtjänste. Konungen må jämväl, såsom belöning för stora och utmärkta förtjänster, tilldela adelsmän friherrlig och friherrar grefelig värdighet. Ej må adelskap, eller friherrlig och grefelig värdighet, som hädanefter förlänas, tillfalla flere, än den, hvilken adlad eller upphöjd blifvit och, efter hans död, i rätt nedstigande led efter led, hans äldste manlige bröstarfving af äldsta grenen, samt, efter dennas utgång, stamfaderns närmaste manlige afkomling, af då lefvande äldsta släktgren, och så vidare. Om, genom arf, adeligt stånd tillfaller den, som redan blifvit däruti själf upphöjd, eller genom närmare arf insatt, upphöre hans eget adelskap, såframt detta icke är af högre värdighet, i hvilken händelse stamfaderns adelskap öfvergår till närmaste släktgren; finnes ingen sådan, utslockne ätten. Förklaras någon sitt adelskap förlustig, tillfaller detsamma den, som därtill, enligt här stadgade grunder, närmast berättigad är.

Riddarhusordningen, som fastställes af Konungen samt ridderskapet och adeln gemensamt, bestämmer huru ridderskapet och adeln må sammanträda, för att om sina gemensamma angelägenheter besluta.

§ 37

Riddarhusordningen, som fastställes af Konungen samt ridderskapet och adeln gemensamt, bestämmer huru ridderskapet och adeln må sammanträda, för att om sina gemensamma angelägenheter besluta.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

§ 39.

§ 39.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af Konungens
rätt att utdela
adelskap.*

(Forts.)

Vill Konungen utom Sverige och Norge resa, meddele Han statsrådet in pleno denna Sin föresats och inhämta dess tankar däröfver, på sätt 9 § omtalar. Besluter Konungen därefter sådan resa och den verkställer, befatte Sig ej med rikets styrelse eller utöfve den konungliga makten, så länge Han utom Sina riken vistas, utan föres riksstyrelsen, under Konungens frånvaro, i hans namn, af den till tronföljden närmast berättigade prins, om han uppnått den ålder, som i 41 § sägs. Han styre såsom regent med all konungslig makt och myndighet, enligt denna regeringsform; dock må han ej *adeligt stånd och värdighet förläna, eller till grefligt och friherrligt stånd upphöja eller riddarevärdighet utdela*; äfvensom alla lediga förtroendesysslor endast tills vidare kunna förvaltas af dem, som regenten därtill förordnar.

Finnes ej till tronföljden berättigad prins, eller har den därtill närmast berättigade ej uppnått den i 41 § för myndighet stadgade ålder, eller är han af sjukdom eller af vistande utom Sverige och Norge hindrad att riksstyrelsen öfvertaga, före statsrådet styrelsen med samma makt som regent.

Huru förhållas skall, därest Konungen längre tid än tolf månader ur riket blifver, därom varder i 91 § stadgad.

Vill Konungen utom Sverige och Norge resa, meddele Han statsrådet in pleno denna Sin föresats och inhämta dess tankar däröfver, på sätt 9 § omtalar. Besluter Konungen därefter sådan resa och den verkställer, befatte Sig ej med rikets styrelse eller utöfve den konungliga makten, så länge Han utom sina riken vistas, utan föres riksstyrelsen, under Konungens frånvaro, i hans namn, af den till tronföljden närmast berättigade prins, om han uppnått den ålder, som i 41 § sägs. Han styre såsom regent med all konungslig makt och myndighet, enligt denna regeringsform; dock må han ej riddarevärdighet utdela; äfvensom alla lediga förtroendesysslor endast tills vidare kunna förvaltas af dem, som regenten därtill förordnar.

Finnes ej till tronföljden berättigad prins, eller har den därtill närmast berättigade ej uppnått den i 41 § för myndighet stadgade ålder, eller är han af sjukdom eller af vistande utom Sverige och Norge hindrad att riksstyrelsen öfvertaga, före statsrådet styrelsen med samma makt som regent.

Huru förhållas skall, därest Konungen längre tid än tolf månader ur riket blifver, därom varder i 91 § stadgad.

Herr Berger: Konungens rättighet att i adligt stånd upphöja förtjänte män och att tilldela adelsmän friherrlig samt friherrar

*Ifrågasatt
upphäfvande
af Konungens
rätt att utdela
adelskap.
(Forts.)*

greflig värdighet, denna rättighet står, såsom motionären i motionen säger, »i en så bestämd strid med den allmänt rådande uppfattningen af samhällsförhållandena, att ett utöfvande af prerogativet på grund häraf måste anses för framtiden uteslutet». Konstitutionsutskottet synes egentligen icke hafva så mycket emot denna sats, ty utskottet säger i sitt utlåtande, att den enda egentliga grunden för ett förstärkande af adeln genom nytt adlande har bortfallit.

Men utskottet vill icke tillstyrka motionen, och anför utskottet härför hufvudsakligen två skäl.

Utskottets första skäl är, att äfven om man skulle vilja främja motionärens önskemål, det vill säga borttagande af Konungens rätt att utdela adelskap, skulle målet icke nås genom att vidtaga de ändringar i regeringsformen, hvilka motionären föreslagit. Motionärens förslag går allenast ut på, att nu gällande bestämmelser angående Konungens rätt att utdela adelskap skulle upphävas, och utskottet förmenar, att detta icke är nog för ändamålets vinande, utan härför kräfvades enligt utskottets mening, att i grundlagen infördes en bestämmelse, som uttryckligen fränkänner Konungen rätt att utdela adelskap. Ja, en sådan åtgärd vore kanske ännu bättre än den föreslagna, men nog är det väl ändå tillräckligt att förfara så, som motionären föreslagit. Ty ha Konung och Riksdag igenom samstämmigt beslut upphävt nu gällande bestämmelser om adelskaps utdelande, så lär det helt visst ej vidare komma i fråga, att något adelskap sedan utdelas.

Utskottets andra hufvudskäl är, att i hvarje fall Riksdagen icke bör taga initiativ till en grundlagsändring sådan som denna, där det är fråga om ett ingrepp i Konungens rättigheter.

Som bekant, utnämnde konung Oscar II år 1880 två nya adelsmän, och han upphöjde samtidigt en adelsman till friherrligt stånd. Louis De Geer, som då var statsminister, berättar i sina »minnen», att konung Oscar II, innan han vid detta tillfälle begagnade ifrågavarande prerogativ, i en till De Geer lämnad promemoria hade utvecklat skälen, hvarför han icke ville låta detta kungliga prerogativ så helt och hållet gå ur bruk, att själfva rättigheten kanske en gång kunde blifva bestridd för hans efterträdare, som kunde vilja utöfva densamma. Man finner alltså, att konung Oscar II var mycket mån om att bevara detta prerogativ för sina efterträdare, och helt visst skulle han aldrig velat taga initiativ till borttagande af Konungens rätt att utdela adelskap. Men hur går det då, om, såsom utskottet vill, Riksdagen ej af hänsyn till Konungen skall taga något initiativ i frågan, och så icke heller Konungen af hänsyn till sina efterträdare på tronen tager något initiativ?

Jag kan icke finna, att det är i någon mån olämpligt, att Riksdagen tager initiativ i denna fråga. Frågan berör ju på det allra närmaste svenska folket, hvilket Riksdagen representerar. Folket vill, att alla klasskillnader i samhället skola såvidt möjligt utjämnas. Det kan då icke vara ur vägen, att Riksdagen fäster Kungl. Maj:ts

uppmärksamhet på, att här finnes i vår grundlag ett gammalt, murket stadgande, som står i bestämd strid med folkets önsknings om klasskillnadernas utjämning.

Jag skulle kunna fatta utskottets betänkligheter i detta fall, om det vore så, att, om förslaget nu bifölles, konungamakten skulle därigenom på något sätt försvagas. Men det är väl alldeles uppenbart, att visserligen en tillämpning af detta föråldrade stadgande i någon mån skulle kunna uppväcka en misstämning hos folket, men att tvärtom stadgandets borttagande icke alls kan vara ägnadt att försvaga konungamakten.

Jag hemställer om bifall till herr af Callerholms reservation.

Herr Uppström: Jag har inom utskottet biträdt det beslut, hvartill utskottet kommit, och jag har icke heller gjort någon särskild anmärkning mot utskottets motivering. Men i själfva verket står jag i sak närmare minoriteten än majoriteten. Det verkliga skälet för mig att inom utskottet rösta som jag gjort är det, att jag anser den inom Andra Kammaren väckta motionen vara af så obetydlig beskaffenhet, att den icke bör påfordra någon uppmärksamhet från Riksdagens sida, utan att särskild anledning föreligger, och någon sådan anledning har jag icke alls funnit vara för handen. Jag har med mitt instämmande i utskottets utlåtande i själfva verket velat protestera mot det onödiga motionsskrifvandet. Jag anser nämligen Riksdagens tid vara för dyrbar för att ägnas äfven åt bagatellsaker. Det har inom Andra Kammaren i en viss fråga, som herrarne nog erinra sig allesamman, helt nyligen påvisats, att äfven ett obetydligt ämne, då det skall behandlas inom Riksdagen och remitteras till utskott o. s. v., för med sig icke obetydliga penningutgifter.

Jag skall blott tillägga en sak, som må gälla hvad den kan.

I förevarande motion är motioneradt om upphäfvande af första stycket af 37 § regeringsformen. Det föreligger en kungl. proposition n:o 21, som angår ändring af åtskilliga punkter i grundlagen för att bidra till ett mera praktiskt arbetssätt. I denna kungl. proposition är ifrågasatt ändring af senare delen af 37 § regeringsformen. Om nu såväl den föreliggande motionen som den kungl. propositionen i nämnda stycken bifallas, kommer hela 37 § att försvinna, men såvidt jag kunnat finna, har man hittills velat undvika att i grundlagen hafva paragrafer, af hvilka endast nummern är kvar, och till undvikande häraf har man, då en hel § upphäfts, fyllt luckan genom hvarjehanda åtgärder; man har t. ex. ur föregående paragraf tagit ut en del och satt den i en efterföljande. Det kan ju hända, att i en framtid vid blifvande ändringar i regeringsformen det kan vara nödvändigt att låta den nuvarande paragrafen få ett annat innehåll af mera modern art. Skulle något sådant befinnas nödigt, må ju det nuvarande innehållet af 37 § spärlöst och i tysthet försvinna, men tills vidare kan den få stå kvar såsom en relik från forna tider; och med åbe-

*Ifrågasatt
upphäfvande
af Konungens
rätt att uidela
adelskap.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
upphäfvande
af Konungens
rätt att utdela
adelskap.
(Forts.)*

ropande däraf anser jag mig kunna yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nyström, Johan Fredrik: Den här motionen återkommer år efter år, åtföljd af ungefär samma motivering till den grad, att den nuvarande motionären rent af blott citerar föregående uttalanden såsom motivering, och denna är, såsom vi hört, att en ändring i motionens syfte antagligen skulle befrämja ett utjämnande af klasskiljaktigheterna; men då enligt min tanke motionen icke alls skulle befrämja ett dylikt utjämnande, synes mig därmed hvarje anledning att godkänna densamma vara förfallen.

Först och främst veta vi alla, att klasskiljaktigheterna bero i våra dagar i mycket högre grad af andra omständigheter än på adlig börd. Men äfven om jag vill hålla mig till den klasskiljaktighet, som kan anses ligga i adlig börd, blir den icke häfd genom antagande af detta förslag, ty, såsom utskottet framhåller, lär det icke kunna förmenas Kungl. Maj:t, äfven om man tager bort bestämmelsen i 37 §, att i alla fall adla, liksom Kungl. Maj:t i våra dagar kan utdela ordnar, utan att det är särskildt föreskrifvet i grundlagen. Således, om man vill göra slut på adlandet, skall man icke föreslå borttagandet af dessa bestämmelser i 37 § utan insätta ett direkt förbud mot att adla, och det har icke motionären föreslagit.

Men om jag ställer mig på den demokratiska ståndpunkt, som motionären utgår ifrån, kan jag också af ett annat skäl, som i utskottets betänkande icke blifvit framhäfdt, icke vara med om motionen. Enligt min tanke skulle antagandet af detta förslag ingalunda minska adelns prestige, utan tvärtom höja den, ty om man förklarar, att Kungl. Maj:t icke vidare får adla, gör man adeln från ett stånd till en kast, och det är väl ändå betydligt förnämligare att tillhöra en hög kast än ett högt stånd, som står öppet för annat folk. Jag menar alltså, att motionären har alldeles oriktig syn på saken, då han tror, att med upphäfvande af adlandet den klasskiljaktighet, han vill åt, skulle bortfalla. Den skulle tvärtom ytterligare skärpas. Det finnes icke mer än ett sätt, hvarpå det syfte skulle kunna nås, som motionären intresserar sig för, och det vore genom att fullständigt afskaffa adelskapet, men om den saken är icke tal i denna motion. Motionären föreslår således en utväg, som icke når det mål, han anför såsom enda sakliga skäl, hvarför motionen skulle antagas; och redan däri finner jag en anledning, hvarför kammaren icke skall godkänna detta förslag.

Vidare kan jag icke hålla med om hvad motionens förespråkare här yttrat: att det icke skulle vara några betänkligheter vid att beröfva Konungen denna rätt. Det är nu så, att man i våra dagar är efter år söker taga från konungamakten den ena företrädesrättigheten efter den andra, och om det fortgår på det viset, blir det ännu sämre ställt med konungamakten, än det nu är. Jag anser det icke fullt grannlaga att i sådan riktning göra en i sak onyttig reform.

Jag skulle för min del äfven vilja göra en anmärkning mot en passus i utskottets egen motivering. Det är väl ändå icke så säkert, att icke adelskap kan under vissa förhållanden vara något, som ofrälse personer skulle vilja hafva. Det är sant, hvad utskottet sagt, om vi hålla oss till vårt eget land, men som bekant, är adelskapets värde i främmande land någonting helt annat än i vårt land. Man skulle kunna tänka sig, att en framstående och förtjänt svensk man af ett eller annat skäl skulle vilja för sitt uppträdande i främmande land blifva adlad, t. ex. om han af något skäl tänkte slå sig ned därstädes och då funne det lämpligt att hafva ett adligt prefix före sitt namn. Att detta är af stor betydelse i utlandet, behöfver jag icke här särskildt framhålla. Det är tillräckligt känt. Det synes mig icke göra svenska folkets stora majoritet någon skada, om Konungen skulle villfara en sådan önskan i något undantagsfall. Äfven från den synpunkten måste jag anse hela detta förslag fullkomligt olämpligt. Denna paragrafs lydelse, sådan den nu står, skadar ingen människa, icke något samhällsintresse. Dess upphäfvande kan möjligen i enstaka fall visa sig olämpligt, och framför allt, såsom jag sökt visa, när motionären icke det mål, som han vill vinna. Af dessa skäl får jag föreslå, att med afslag å reservationen kammaren måtte godkänna utskottets betänkande.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af konungens
rätt att utdela
adelskap.
(Forts.)*

Herr von Möller: I olikhet med den föregående talaren skall jag anhålla att få följa de tre adliga reservanternas i utskottet och taga afstånd från hvad den ofrälse majoriteten i utskottet föreslagit, således i likhet med herr Berger. Min ståndpunkt i denna fråga angaf jag utförligt redan för 4 år sedan, därvid jag betonade, att jag ingalunda ställer mig på deras sida, som önska borttaga de *adliga privilegierna*. Ehuru de, som nu återstå af desamma, äro hvarken många eller stora, tillåter jag mig erinra dem det vederbör i dessa stycken om det nionde budet: du skall icke hafva lust till din nästas hus. Det har alltid förefallit mig motbjudande, när människor af ren afundsjuka vilja taga ifrån andra, hvad som är deras rättmätiga egendom. Men i fråga om den föreslagna ändringen i grundlagen ber jag få betona, att jag i likhet med motionären — och det tyckes vara hans hufvudsyfte med motionen — har den uppfattningen, att »ett lands grundlagar gifvetvis böra i görligaste mån vara ett troget uttryck för folkets rättsuppfattning i de frågor, som samma lagar bestämma.» Konstitutionsutskottet säger ju själf i början af sitt yttrande, att det anser, »att genom den sociala utvecklingen med dess sträfvan att med hvarandra sammansmälta de olika samhällsklasserna alltmer befästas den uppfattningen, att utdelande af adelskap icke kan tillföra den adlade ökning i anseende och än mindre innebära någon utmärkelse för hans efterkommande, som erhållit adelskapet genom arf». Då har väl utskottet själf dömt den gamla institutionen såsom antikverad, men utskottet önskar icke dess mindre att bibehålla bestämmelsen; under det att jag hyser den åsikten, att man bör ur grund-

*Ifrågasatt
upphäfvande
af Konungens
rätt att utdela
adelskap.*

(Forts.)

lagen borttaga alla antikverade bestämmelser, anser utskottet, att vår grundlag bör vara ett antikvitetskabinett eller ett kulturhistoriskt museum för kuriosas, ty dit får man väl numera räkna detta kungliga prerogativ. Om man ser på § 39, där det står taladt om den tillförordnade regenten, så heter det: »han styre såsom regent med all konungslig makt och myndighet enligt denna regeringsform; »dock» — nu tänker man sig, att det kommer något oerhördt viktigt — »må han ej adeligt stånd och värdighet förläna eller till grefligt och friherrligt stånd upphöja eller riddarevärdighet utdela». Medgifven, mina herrar, att det ser väl åtminstone bra löjligt ut, att han får regera med kunglig makt och myndighet, men att utdela adelskap och att utdela dessa stjärnor, det är så viktigt, att han icke får befatta sig därmed. Nog tycker jag, att vi kunde ena oss om att i all fred och sämja taga bort en så föråldrad bestämmelse. Det är helt andra tidsförhållanden, som råda nu än 1809. Man har tagit bort alla de väsentliga adliga privilegier. Hvarför då längre hålla på prerogativet att utdela adelskap såsom något synnerligen viktigt?

För öfrigt undrar jag, om utskottet varit så alldeles logiskt i sin bevisföring, när det talar om realiserandet af det mål, motionären för sig uppställt. Jag anser, att det mål, motionären uppställt, är att rensa bort gamla föråldrade bestämmelser ur grundlagen. Det anser jag vara det viktigaste af hvad motionären här åsyftar. Utskottet säger, att detta mål skall icke nås, utan att man inför ett positivt förbud mot adlandet. Men om Riksdagen här beslutar att för sin del säga ifrån, att den önskar, att ur grundlagen borttagas dessa bestämmelser, har, tyckes det mig, Riksdagen *icke* förgripit sig på konungamakten, ty, enligt hvad utskottet säger, prerogativet står ju fortfarande kvar. Hvarför, mina herrar, skulle vi icke få lof att göra detta? Kongl. Maj:t *behåller* ju *sin rätt orubbad*, och då förfaller väl anledningen för utskottet att påstå, att från Riksdagens sida icke bör utan synnerligen talande skäl tagas initiativ till sådana grundlagsändringar, som innebära ingrepp i de rättigheter, som tillkomma Konungen, äfvensom all anledning till de farhågor, som af konstitutionsutskottets ordförande för 4 år sedan uttalades och som af motionärerna omnämnas sid. 4 i betänkandet, att »den väg, på hvilken man därigenom skulle slå in, lätteligen ledde till en föga märkbar, men säkert fortgående förskjutning i vårt samhällsskick.» Dystra framtidsutsikter som en följd af att svenska folket — och konstitutionsutskottet har icke kunnat neka till, att motionen uppbäres af folkmeningen — önskar stryka detta ur grundlagen! Att denna lilla radering skulle åstadkomma en förskjutning i det nuvarande samhällsskicket, öfverstiger verkligen min fattningsförmåga.

Så säger utskottet, att Riksdagen här icke bör taga initiativ. Ja, om icke Riksdagen gör det, hvem skall då göra det? Jo, Konungen själf. Det skulle gå till så, att Konungen aflämnade en kungl. proposition med anhållan: Kungl. Maj:t anhåller, att Riksdagen i grundlagen måtte införa förbud för Konungen att i adligt stånd upphöja etc.

En dylik proposition skulle väl se litet konstig ut. Jag är fullkomligt ense med motionären i hvad han säger på sidan 5, »att det ej saknas anledning för den förmodan, att landets *nuvarande Konung delar det allmänna omdömet om olämpligheten af en fortgående utveckling af adelsinstitutionen.*» Men huru skola vi då någonsin få bort denna bestämmelse ur grundlagen, om icke Riksdagen tager initiativ? Då säger man: låt saken själf dö, den kommer att själf dö — jag för min del hoppas och är öfvertygad, att icke något adelskap hädanefter kommer att utdelas — men skall skelettet i alla fall vara kvar i grundlagen? Jag ber, att någon af konstitutionsutskottets ledamöter åtminstone ville angifva något plausibelt skäl, hvarför vår grundlag skall vara ett likhus. Jag kan icke fatta det. För mig ställer saken sig så, att det är både *nödigt* och *nyttigt* att i tid rensa bort sådana gamla skelett, och det är af sådan anledning, som jag anhåller om bifall till reservationen.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af Konungens
rätt att utdela
adelskap.
(Forts.)*

Herr Fahlbeck: Det är i grunden två motiv, som bestämt motionären och dem, hvilka yrka ändring af 37 § regeringsformen. Det ena är mera praktiskt, om man så vill, och af reell innebörd samt lyder ungefär så: klasskillnaderna skola, såvidt möjligt är, utplånas och alltså intet tillåtas, som kan gifva anledning till att de fortsättningsvis bevaras såsom hittills. Fördens skull bör Konungens rätt att upphöja i adligt stånd utmönstras ur regeringsformen.

För min del är jag alldeles öfvertygad om, att äfven om detta icke sker, kommer likväl hvad motionären tänkt sig att gå i fullbordan. Adeln är såsom institution betraktad döende — det kan icke förnekas. De adliga släktena dö ut. Dess privilegier äro borta och själf har den som stånd ingen uppgift mer. Det vore då en anakronism att fortsätta med adlandet, det är otvifvelaktigt. Ser man på, huru förhållandet varit under 1800-talet, så finner man, att adlandet snabbt af-tagit. Det är från början af århundradet och fram till slutet af sista Konungens tid en ständig degression, och jag tager för gifvet, att aldrig mer något adlande eller upphöjande i friherrligt eller grefligt stånd för framtiden kommer i fråga. Ty i det afseendet synes mig motionären hafva fullt rätt, att det är icke tidsenligt eller öfverensstämmande med vårt demokratiska tidehvarf, att utmärkelser af detta slag förekomma. Jag tror emellertid, som sagdt, att, äfven om vi icke skrifva och begära ändring i detta afseende, vår nye monark icke kommer att begagna sig af den rätt, denna paragraf tillförsäkrar honom.

Men så finns det ett annat motiv för förslaget, och det är kanske det starkare, ty jag tror icke, att någon på allvar menar, att denna paragraf skall mycket tillämpas hädanefter. Detta andra skäl är, att denna paragraf är antikverad och därför icke bör stå kvar i grundlagen, för att icke grundlagen, såsom den siste talaren uttryckte sig, skall vara ett *antikvitetskabinett*. Ja, detta är en smakfråga. Det handlar om hvad jag skulle vilja kalla den »konstitutionella stilren-

*Ifrågasatt
upphäfvande
af Konungens
rätt att utdela
adelskap.
(Forts.)*

heten». I hvarje gammal författning, alldeles liksom i hvarje gammal byggnad, äfven när ombyggnad under senare tider skett, kvarsitter en eller annan rest från det förgångna. Det finnes en sirat här, en konsol där, som erinra om längesedan förgångna tider. Så är det också i författningarna i de länder, som ha gamla författningar, England och Sverige. Sålunda förekomma i vår regeringsform, oaktadt det här i Sverige rensats ut ganska flitigt, åtskilliga saker, som erinra om förgångna tider. För mig såsom historiker har det sitt stora intresse att se dessa, ty de bära vittnesbörd om det historiska sinnet hos vårt folk och om kontinuiteten i vår författning. Icke skulle jag önska, att dessa sirat skulle få lif igen och spela en roll, såsom de en gång gjort; nej, ingalunda. Men därför behöfva de ju icke utmönstras, när de intet ondt göra.

Emellertid, detta är en smaksak. Jag har icke den konstitutionella stilrenheten såsom önskemål; för mig må gärna en eller annan gammal paragraf stå kvar. Det stöter mig alls icke. Men jag vet väl, att i vår tid, demokratisk som den är och utan sinne för det historiska, sticker sådant i ögonen. Den ene vill ha bort *det* och den andre *det*, som tillhör en förgången tid och icke för närvarande har någon betydelse. Detta är icke den enda paragrafen i regeringsformen, som är antikverad. Det finnes andra, t. ex. nästföljande § 38 i senare delen, som jämväl innehålla antikverade bestämmelser. Jag vill därför hvarken säga ja eller nej i förevarande fall. Jag kan fullkomligt uppskatta de motiv, som ledt dem, hvilka önska taga bort detta gamla minnesmärke. men jag har en annan smak härutinnan och därför vill jag lika gärna och till och med hellre behålla paragrafen än taga bort den. Emellertid, jag förstår den motsatta sidans uppfattning och vill därför icke yrka någonting.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle antaga såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling det förslag till ändrad lydelse af §§ 37 och 39 regeringsformen, som innefattades i den af herr af Callerholm vid utlåtandet afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling det förslag till ändrad lydelse af §§ 37 och 39 rege- ringsformen, som innefattas i den af herr af Callerholm vid utlå- tandet afgifna reservation.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja 82;

Nej 36.

Föredrogs ånyo sammansatta banko- och lagutskottets den 3 och 4 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om tryggande af sparbanksverksamheten m. m.

*Angående
utredning i
fråga om
tryggande af
sparbanksverk-
samheten m. m.*

I en inom Andra kammaren väckt motion, n:o 136, hade herr N. Persson i Malmö, med instämmande i motionens syfte af sex ledamöter af kammaren, hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda, huruvida och på hvad sätt ett tryggande af sparbanks- verksamheten och en begränsning af de enskilda bankernas och bankaktiebolagens lånerörelse lämpligen kunde ske, samt därefter för Riksdagen framlägga förslag till ändring i gällande banklag- stiftning och vidtaga de öfriga åtgärder, som för vinnande af mo- tionens syfte ansåges lämpliga.

Efter öfverenskommelse mellan bankoutskottet och lagutskottet hade ifrågavarande motion öfverlämnats till behandling af samman- satt banko- och lagutskott, som i nu föredragna utlåtande på an- förda grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Grefve Hamilton, Raoul: Männe icke utskottet på ett allt- för lättvindigt sätt affärdat denna motion, ty det lär icke vara tvifvel underkastadt, att de enskilda bankerna, genom att de gått in på den låneform, som kallas sparkasseräkning, tillgodogjort sig en lånerö- relse, som förut ansågs böra tillhöra sparbankerna, och detta utan att de varit underkastade de i sparbankslagen gifna föreskrifter. Utskottet synes hafva den uppfattning, att det är tämligen likgiltigt, hvar småfolket sätter in sina besparingar, ty de kunna alltid, hvar de än sätta dem, få ränta, och de medel, som sättas på sparkasseräk-

Angående
utredning i
fråga om
tryggande af
sparbanksverk-
samheten m. m.

(Forts.)

ning, komma äfven den allmänna rörelsen till godo. Men det är icke alldeles likgiltigt, ty sparbankerna hafva en annan uppgift än de andra bankerna. De kunna åtminstone nu betala den högsta inlåningsräntan utan att behöfva, när de låna ut pengar, taga den högsta utlåningsräntan, enär de icke beräkna någon nämnvärd vinst på sin lånerörelse. Därtill kommer, mina herrar, att hittills åtminstone sparbankerna tillfredsställt ett lånebehof, som de enskilda bankerna icke kunnat, i allmänhet åtminstone, tillgodose, nämligen att låna ut pengar på lång tid. Mindre näringsidkare och äfven landtmän kunna behöfva låna pengar för sin rörelse på längre tid än ett halft år eller tre månader och få amortera lånet på ända till fem à tio år. Därigenom att enskilda bankerna hafva anordnat sparkasseräkning hafva sparbankerna icke kunnat tillfredsställa dessa lånebehof för längre tid, utan de lånesökande måste gå till de vanliga bankerna, som lämna lån på tre månader eller måhända på sex månader, hvilket naturligtvis är en tämligen osund lånerörelse. Jag för min del tror, att det skulle vara till gagn för lånerörelsen i landet, därest icke sparbanksrörelsen blefve alltför mycket inskränkt. Emellertid tilltror jag mig icke att yrka bifall till motionen, och då återremiss icke skulle tjäna någonting till, skall jag åtnöja mig med att till protokollet uttala min uppfattning. Frågan kommer möjligen igen ett annat år.

Herr Björklund: Då den siste talaren icke gjorde något yrkande, kunde jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan, men jag skall dock be att gent emot honom få säga det, att sparbankernas uppgift torde vara att uppsamla och fruktbar göra kapitalet och alldeles icke att i första rummet sörja för låntagarnes behof. Och att sparbankerna fyllt den uppgiften, tror jag äfven framgår af den ständigt ökade verksamhet statistiken utvisar för sparbankernas del. Summan af de medel sparbankerna förvaltad har under de senaste fyra åren ökats från ungefär 579 $\frac{1}{2}$ millioner till 701 millioner. Det är ju en ganska stor ökning i deras verksamhet. Att sparbankerna också på ett ganska verksam sätt gynnat fastighetskrediten bevisas däraf, att deras utlåning mot säkerhet i in-teckningar utgjorde år 1906 icke mindre än 383 millioner. Att sparbankerna icke placera alla sina tillgångar i in-teckningslån förefaller mig såsom en nödvändighetsåtgärd, betingad af bestämmelsen, att de också skola utbetala de mottagna penningarna efter uppsägning.

På dessa och i öfrigt de skäl, som af utskottet åberopats, an-håller jag om bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 3 och 4 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 26, i anledning af väckta motioner om

skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om förekommande af olägenheter i följd af bebyggande af områden, som därtill äro ur hälsosynpunkt otjänliga.

Till behandling af lagutskottet hade hänvisats en inom Första Kamraren af herrar *Ax. Hedenlund, Alfred Sandwall, J. Gust. Richert* och *Gustaf Boman* väckt motion, n:o 12, samt en därmed lika lydande, inom Andra Kamraren af herrar *Axel Vennersten, K. Beckman, Hugo Sandén, Erik Röing, E. A. Nilsson, E. C. Kropp* och *Sixten Neiglick* afgifven motion, n:o 17, båda afseende åtgärder för förekommande af olägenheter i följd af bebyggande af områden, som därtill vore ur hälsosynpunkt otjänliga.

Med föranledande af hvad i berörda motioner föreslagits, hade utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt, att Riksdagen, med bifall till förevarande motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning angående lämpligaste sättet att förekomma de sanitära vådor och andra olägenheter, som för städer och stadsliknande samhällen uppkomme i följd af bebyggandet af sådana områden, som därtill funnes ur hälsosynpunkt otjänliga, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Herr Sjöcrona: Jag instämmer i alla afseenden i hvad lagutskottet anfört och kommer således ingalunda att framställa något yrkande om afslag, men jag skall ändå be att få yttra några ord.

Lagutskottet har till följd af motionärens kläm icke kunnat komma längre än att föreslå lagstiftningsåtgärder för städer och stadsliknande samhällen. Det vill med andra ord säga för sådana samhällen, inom hvilka ordningsstadgan, byggnadsstadgan och hälsovårdsstadgan för städer finna tillämpning. Det är otvifvelaktigt, att äfven med sådan inskränkning något kan vinnas för det mål, som motionärerne åsyfta. Dock tror jag icke, att det kan blifva så synnerligen mycket. Skulle inom ett redan bebyggt område i enlighet med den fastställda stadsplanen till äfventyrs finnas något mindre område, som vore olämpligt för bebyggande, kan det antingen vara sådant, att det i och för sig är hälsovådligt till följd af sin beskaffenhet, t. ex. sumpigt eller något sådant, och då lär väl det samhället finna för sig angeläget att på framställning af läkare eller hälsovårdsnämnd vidtaga åtgärder, så att faran afvärjes. Ett sådant mindre område kan ju också vara olämpligt för bebyggande till följd af grundens beskaffenhet eller därför att det är vattensjukt och därför bör utdikas. Detta lär väl kunna åstadkommas på initiativ af byggnadsnämnden. Men det mesta, som i förevarande fall skulle kunna vinnas, skulle väl vara det, att, om i omedelbar närhet till det planlagda området skulle finnas något sådant område, som vore olämpligt att bebygga, samhället då kunde vidtaga åtgärder, så att icke där komme att bosätta sig flera eller färre familjer, inom hvilka sjukdomar kunde uppstå, som hotade samhället i sin helhet. Sålunda kan man ju vinna något

*Om
förbud mot
nybyggnad å
område, som
ur hälsosyn-
punkt finnes
därtill otjän-
ligt.*

Om förbud mot nybyggnad å område, som ur hälsosynpunkt finnes därtill otjänligt.

(Forts.)

på den vägen. Men motionärerna säga i den af dem åberopade motionen från förlidet år:

'Då mark upplåtes till planlöst bebyggande, händer ofta, att såväl köpare som säljare äro ense om att uppsöka den för bebyggande minst lämpliga, men därför också billigaste marken. Enligt hvad erfarenheten visat, förläggas byggnadsplatserna ej sällan till områden, som ur hälsovårdssynpunkt äro fullkomligt otjänliga för bebyggande. Häraf kunna uppstå stora sanitära vådor för angränsande trakt,' o. s. v.

Detta synes mig peka vida längre än motionärernas kläm. Det synes mig med all rätt åsyfta, att man bör söka verka därhän, att icke tätt bebyggda samhällen uppstå på platser, som äro fullkomligt olämpliga för bebyggande och som kunna medföra sanitära vådor. Hvilka platser är det nu, som i våra dagar äro sådana, att man kan vänta uppkomsten där af tätt bebyggda samhällen? Jo, det är väl i de allra flesta fall järnvägsstationerna. Och det synes mig därför, då nu denna fråga väckts, såsom om därvid borde tagas i öfvervägande, huruvida icke något skulle kunna göras i detta antydda hänseende, så att vid upprättande af planer för järnvägsanläggningar och förslag till stationer vid desamma man icke uteslutande fäster afseende vid att en väg eller en kanal framgår på det ställe, där man vill anordna en station, utan äfven att området däromkring är sådant, att ett tätt bebyggt samhälle där lämpligen kan uppstå och vinna trefnad och framgång. Detta skulle ju mycket lätt kunna vinnas genom en enkel föreskrift, att vid upprättande af planer för järnvägsanläggningar och stationsanläggningar skall det undersökas, huru beskaffad platsen närmast omkring den tillämnade järnvägsstationen är. Det är på detta jag har velat fästa uppmärksamheten, då det synes mig lämpligt och önskligt, att, om nu en åtgärd skall vidtagas, äfven den synpunkten får komma under beaktande.

Jag har icke något vidare att anföra och får naturligtvis yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nyström, Carl: Då jag har deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet och icke reserverat mig, är jag naturligtvis skyldig att efter bästa förmåga understödja utskottet och det resultat, hvartill det kommit. Det vill jag också göra, men ber på samma gång att få lämna ett litet bidrag till denna frågas historia.

Här står, att det skall undersökas, huruvida det finnes några ur hälsovårdssynpunkt otjänliga byggnadsområden o. s. v. Jag vill då underrätta herrarna, att här gjordes för icke längesedan en enquête, hvilken lämnade högst märkvärdiga upplysningar om hvad som är ur hälsosynpunkt farligt eller öfver hufvud taget i fråga om byggnadsmark olämpligt. Vanligen har man trott, att det är kärmark eller vattensjuk grund, som innebär den största faran. Långt därifrån. Det har visat sig, att sådan mrk är ganska lätt att bota, ganska lätt att förvandla till fullkomligt hälsosam bostadsplats. Ser man sig om öfver hela världen, så finner man, att t. ex. södra London till stor

del står på sådan, doktrinärt utdömd, mark, att nästan alla holländska städer äro, hvad det beträffar, ungefär likadana. Likaså Venedig, och naturligtvis skulle Venedig då också hafva skyldighet att inför dessa hygieniska teorier krypa ned i Adriatiska hafvet, hvilket det icke gör. Slutligen hafva vi här i Sverige Göteborg, som (till stor del) ligger på en sådan där utfylld mark, m. fl. I Stockholm hafva vi många exempel: Kungsträdgårdsgatan, Näckströmsgatan, Berzelii park med omgifning (f. d. Katthafvet) många andra s. k strandtomter m. fl. Därför måste det anses bevisadt, att den vattensjuka marken, sankmarken, kan skötas så, att den blir fullgod byggnadsmark. Men däremot visar samma enquête, att stor fara finnes vid sådana skålförmiga fördjupningar i berggrund, som icke hafva utlopp, vare sig större eller mindre. Dessa äro ytterst svåra och måste helt och hållet fyllas, såvida icke hälsofara skall uppstå. Alltså har jag velat påminna om, att dessa sank- och sida marker icke på förhand böra anses vara så dåliga att bygga på, utan om de skötas bra, utgöra de ganska god byggnadsmark.

Jag har icke något yrkande att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning af lagutskottets den 3 och 4 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bättre förmånsrätt till fastighet för kommunalutskylder, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran sammansatta stats- och bankoutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 2.

Vid föredragning af Kungl. Maj:t denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående lönereglering för landsstaterna i länen m. m., blef denna proposition på begäran bordlagd.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående uppförande af en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan och krigshofrätten med flere institutioner och myndigheter;

Om förbud mot nybyggnad å område, som ur hälso synpunkt finnes därtill otjänligt.

(Forts.)

2:o) angående pension åt t. f. fiskeriintendenten A. A. H. Malm
änka Esther Johanna Gustafva Malm, född Rosengren;

3:o) angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordägar-
andel i grufva;

4:o) angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmor-
fyndigheter å kronojord;

5:o) angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället
Borrstorp n:o 1 i Kristianstads län;

6:o) angående försäljning af två till förra militiebostället Rosöga
n:is 1 och 2 i Södermanlands län hörande lägenheter;

7:o) angående försäljning af tre ägoskiften och två lägenheter,
tillhörande förra militiebostället Vätamåsa n:o 1 i Malmöhus län;

8:o) angående pension å allmänna indragningsstaten till förre
extra läraren vid navigationsskolan i Stockholm Christian Sjögren;

9:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt arbets-
förmannen vid Karlskrona fästningsbyggnad Peter Johansson;

10:o) angående utbekommande af deposition till säkerhet för
fullgörande af stadgade villkor för koncession å järnvägsanläggning
från Läckeby till Alsterbro; samt

11:o) angående pension åt extra ordinarie kontorsskrifvaren
Amalia Beata Wilhelmina Barthelson, född Lindstedt.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riks-
dagens skrifvelse, n:o 26, till Konungen, i anledning af Kungl.
Maj:ts proposition i anledning af tillägg till den å internationell
konferens i Bryssel den 5 mars 1902 antagna konventionen angå-
ende beskattningen af socker m. m.

Herr *Bergendahl* afgaf en af honom m. fl. undertecknad motion,
n:o 48, angående skrifvelse till Konungen i fråga om inrättande i
Sverige af ett under statens vård stående penninglotteri.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades:

lagutskottets utlåtande n:o 28, i anledning af väckt motion om
skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bestämmelser i syfte att in-
teckning i tomträtt må i kreditafseende likställas med fastighets-
inteckning m. m., äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anled-

ning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande uppbäfvande i vissa fall af skyldighet att bära civil uniform.

Herr talmannen yttrade, att han, efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammaren, finge hemställa, att Första Kammaren ville besluta att vid det sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 11 innevarande mars, utse elektor och suppleanter för anställande af föreskrifna val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Denna hemställan bifölls.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag tillåter mig hemtställa, att kammaren behagade besluta, att antalet suppleanter från denna kammare för nyssnämnda elektor skall utgöra åtta.

Härtill lämnade kammaren på gjord proposition sitt bifall.

Justerades ytterligare sex protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 1,09 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*

Tisdagen den 10 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

*Proposition
angående löne-
reglering för
landsstaterna i
länen m. m.*

Föredrogs Kungl. Maj:ts den 7 innevarande mars bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, angående lönereglering för landsstaterna i länen m. m.

Herr Ewerlöf: På samma gång som jag får uttala min tillfredsställelse öfver att man nu äntligen beslutat sig för att ordna polisväsendet på landet, vill jag såsom min åsikt uttala det, att jag icke väntar mig något godt af den del af förslaget, som afser »att städerna under vissa villkor skulle hyra ut ett större eller mindre antal poliser för upprätthållande af ordningen på landsbygden» — utan anser, att när man går till en omorganisation af landtpolisen, så bör man taga steget *fullt ut* och uppsätta en kår, särskildt tränad för denna sin uppgift, ty man får nog ställa större anspråk på en konstapel vid en flygande poliskår på landet — hvilken kår ju bör verka såsom en *skyddskår* — än på en konstapel, som har till sin förnämsta uppgift att år in och år ut patrullera på samma gata, där han känner så godt som hvarenda människa. Naturligtvis kan man ju gärna göra ett försök och göra kontrakt med städerna t. ex. på 5 år — men jag är för min del öfvertygad om att man inom kort skall komma underfund med att den föreslagna åtgärden ej kommer att tillfredsställa vare sig städerna eller landsbygden. Jag har åtminstone fått den uppfattningen, att man i städerna ställt sig kyligt mot förslaget, hvilket i ekonomiskt hänseende ej tycks medföra några fördelar, utan tvärtom kommer att stegra kostnaderna för polismakten och kan medföra den olägenheten, att vid kritiska tillfällen i städerna dessa skola blifva nödsakade att detachera en afsevärd del af sin i regeln ganska svaga polisstyrka — hvilken väl icke till följe det ringa bidraget från statens sida kommer att nämnvärdt ökas. Och jag tror, att landsbygdens befolkning hellre skulle se, att ordningen bland dem upprätthålles af landtpoliser, mera förtrogna med deras förhållanden, än af en del unga, mera oerfarna poliskonstaplar från städerna. De förra komma nog att anses som en *skyddskår*, under det att de senare mera komma att verka som en uppträdande »*straffexpedition*». Denna min åsikt tror jag delas

af hvarje »verklig» polisman. För min del anser jag, att landtpolis-
sen, hvilken bör vara förlagd i residensstäderna och större stations-
sammhällen och stå under Konungens befallningshafvandes omedel-
bara befäl, bör vara organiserad på militäriskt vis och rekryteras
ur de beridna vapenslagen. Till dess förfogande böra stå hästar,
velocipeder och automobiler, hvarigenom den är i stånd till att *snabbt*
kunna ingripa, där så pröfvas nödigt.

Namnet på en dylik kår spelar väl ej någon roll, och jag kan
ej förstå deras rädsla, som icke vilja benämna den vid dess rätta
namn: »*gendarmerikåren*».

Friherre Palmstierna: Jag har alldeles nyss fått denna propo-
sition i min hand, och det är därör synnerligen svårt att yttra sig
om den, men ett par ord vill jag ändock säga beträffande landt-
rätmästartjänsternas indragning. Departementschefen har nämligen
förordat, att riksbanken från och med år 1909 öfvertager länsstyrel-
sernas kassarörelse, samt att landträtmästartjänsterna indragas i
mån dessa tjänsters innehafvare afgå.

På grund af den erfarenhet jag har från det län, jag förestått,
förefaller det mig icke så fördelaktigt, om landträtmästartjänsterna
indragas. Landträtmästaren i detta län hade fullt upp att göra
och det oaktadt han själf aflönade ett biträde för att kunna hinna
med sin tjänst. Att kassarörelsen kan öfverflyttas på riksbanken,
är tydligt, men frågan är, om det kan vara fördelaktigt. En be-
sparing skulle ju kunna göras genom landträtmästarlönens indrag-
ning, men naturligtvis måste det finnas en annan, som utför samma
göromål, och om denne sitter i riksbanken och får sin aflöning där
eller han är vid landsstaten, betyder till en viss grad detsamma.
Inom vissa kontor behöfver nog en förstärkning af personalen ske
genom denna anordning, men icke vid alla.

Sedermera komma vi till frågan, huruvida detta kan vara för-
delaktigt för allmänheten. Om en person skall lyfta penningar hos
länsstyrelsen, går han först till landskontoret, får där en anordning,
kvitterar densamma och erhåller sina pengar. Öfverflyttas kassa-
rörelsen på riksbanken, får han liksom förut på landskontoret en
anordning, förmodligen en check, med hvilken han sedermera måste
begifva sig till riksbanken. Detta blir obekvämt, icke så mycket
för allmänheten i residensstäderna, men så mycket mera för den ute på
landet, t. ex. de många präster, som af statsmedel erhålla tillskott till
sin aflöning. De kunna icke nöja sig med en check på riksbanken,
ty det finns icke något kontor i närheten, hvarest den kan inlösas.
Vidare är det här fråga om stundom mycket små belopp, böter och
restitutioner; af det sistnämnda slaget känner jag dem på 60 öre
stycket etc. Är det verkligen fördelaktigt, att detta skall öfvertagas
af riksbanken i stället för att, såsom nu är förhållandet, rättmästa-
ren lägger in penningarna i ett kuvert och skickar dem till veder-
börande?

Då jag nu haft tillfälle att yttra några ord, hemställer jag, att utskottet måtte taga i öfvervägande, huruvida det är fördelaktigt, att landtränmästartjänsterna indragas.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades förevarande proposition till statsutskottet; och skulle till utskottet jämväl öfverlämnas de i anledning af samma proposition inom kammaren nu afgifna yttrandena.

Vid föredragning af den utaf herr *Bergendahl m. fl.* den 7 innevarande månad väckta och då bordlagda motion n:o 48, angående skrifvelse till Konungen i fråga om inrättande i Sverige af ett under statens vård stående penninglotteri, beslöt kammaren hänvisa denna motion till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 7 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 28 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande n:o 4.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser:

n:o 27, till Konungen, i anledning af framställda förslag om anordnande af ångfärjeförbindelse mellan Sverige och Tyskland samt om förvärfvande för svenska statens räkning af den järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinenten tillhöriga järnvägen mellan Malmö och Trelleborg; samt

n:o 28, till fullmäktige i riksgäldskontoret i samma ämne.

Herr *Berg, Gustaf Axel*, afgaf en motion, n:o 49, angående skrifvelse till Konungen i fråga om anordnande af en eller flera kreditanstalter för tillgodoseende af kommuners och vissa fastighetsägares lånebehof.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kam-
maren åtskildes kl. 2,48 e. m.

In fidein

A. v. Krusenstjerna.
